

10/8

En klarare precisering av denna föredomsfrihet hade dock varit önskvärd. Då det sägs att "folkpartiet går energiskt till försvar för fri företagsamhet" stämmer detta icke alldeles överens med den strax därefter kommande satsen: "Frågan om avvägningen mellan statlig och enskild drift skall avgöras uteslutande med hänsyn till praktisk lämplighet och icke enligt teoretiska partidoktriner." Den först citerade satsen är ett arv från gammalliberalismen, medan den senare klargör partiets vilja till obundenhet av dogmer. Väsentligt med tanke på dagens läge är påpekandet att den omfattande sociala reformverksamhet som partiet vill främja måste äga rum "i takt med tillväxten av samhällets ekonomiska resurser och tillgång på utbildad personal". På denna punkt har folkpartiet, vars principiella socialreformism ej kan betvivlas, en viktig bevaknings- och kritikertjänst gentemot den socialdemokratiska regeringen.

I andra moment är det skäl att efterlysa mera bestämda och mindre tydligt kompromissbetonade formuleringar. Folkpartiet synes, liksom andra partier, hysa en överdriven fruktan för att yppa motsättningar även i fall då var och en som är tillräckligt politiskt intresserad för att läsa valtryck är medveten om deras existens. Ett exempel är satsen: "Vårt lands kultur- och samhällsliv bör vila på kristen och ideell grund." Snarast skulle detta innebära att endast det kristna räknas som ideellt, vilket naturligtvis inte motsvarar den kulturliberala uppfattningen. Det är bättre att konstatera vad som skiljer och vad som enar än att genom halvmesyurer söka dölja vad som skiljer; genom den sistnämnda metoden undanskymmes ofta även det som enar.

Socialliberalismen skulle enligt Aftontidningen

vara en modern företeelse, "en produkt av socialdemokratiens framträngande". Påståendet, som uppenbarligen görs i god tro, tyder på en förbluffande okunnighet. Gammalliberalismen, med sitt absoluta krav på avtalsfrihet och sin motvilja mot varje statsingripande av social art, var i själva verket en ganska efemär företeelse. Långt innan något socialdemokratiskt parti fanns i något land, ja, långt innan Marx utformat sin åskådning, arbetade riktningar inom skilda partier på den linje som vi nu kallar socialliberalism. Man behöver blott erinra om arbetstidslagstiftningen i England, som tillkom redan under förra hälften av 1800-talet, om teoretiker som John Stuart Mill, Macaulay och Thomas Hill Green i England, E. G. Geijer och S. A. Hedin i Sverige. De första kraven på moderna sociala reformer framfördes som bekant i svenska riksdagen av Hedin flera år före det socialdemokratiska partiets bildande.

På ett par punkter söker Aftontidningen bestyrka sitt påstående. Den förklarar att det var "i liberalismens namn som koalitionsförbudet (förbudet för arbetarna att organisera sig fackligt) infördes i England" och att i samma idéers namn en liknande lagstiftning tillkom i Frankrike. Formellt är påståendet oriktigt, då ordet liberal vid denna tid (omkring 1800) icke användes som politisk beteckning annat än i rena undantagsfall. Sant är att vederbörande lagar (som för övrigt även gällde arbetsgivare), antagna i Frankrike under den stora revolutionen, i England år 1801, kan sägas vara uttryck för en gammalliberal uppfattning. Men det bör tilläggas att dessa lagar också upphävdes på initiativ från liberaler; då vederbörande engelska lag slopades redan på 1820-talet, var det främst genom den typiske liberalen Francis Place's verksamhet. Vidare sägs att "liberalismens medverkan till socialistlagen i Tyskland är kanske mera oklar, men inte hade den något särskilt att invända". Tvärtom: det tyska framstegsparti som vid denna tid närmast motsvarade liberalismen i Sverige arbetade energiskt mot socialistlagens antagande och för dess upphävande.

Med det sagda förnekas naturligtvis inte att en växelverkan ägt rum mellan liberalism och socialdemokrati; liberalismen har härvid blivit mera aktivt socialradikal, socialdemokratin har blivit mera reformistisk och moderat. Den svenska liberalismen, sådan den framträdde inom skilda grupper i slutet av 1800-talet och sedan i det liberala samlingspartiet, var från början socialt aktiv. Det nuvarande folkpartiet fullföljer denna tradition. Under den borgerliga vänsterns splittringstid 1923—1934 var socialreformismen relativt mindre framträdande inom det frisinnade partiet, men om någon gammalliberalism i Aftontidningens mening kan man icke heller här tala. Tidningens framställning är helt enkelt alltigenom grovt felaktig.